

LICENTIATUS

PAVLVS DE MAQVEDA

CASTELLANO, IN SALMANTICENSI

ACADEMIA SCIENTIARVM OMNIVM

altrice; Iuris Cæsarei professor, & Iustiniani
Codicis in d. d. Cathedra

moderator.

CLARISSIMIS ATQVE

dilectissimis I. V. S. D. C.

COMMENTARIA HÆC LI PRIVI-

legia rō. ff. de privilegys creditorum, in quibus omnes

fere huius tituli leges declarantur, & uniuersa con-

cursus creditorum materia, tam in Scholasticis dispu-

rationibus, quā in forensibus controuersijs summe utilis

& assidua, elucidatur, praxisque proponitur, qua faci-

le in ea possit sententia ordinari.

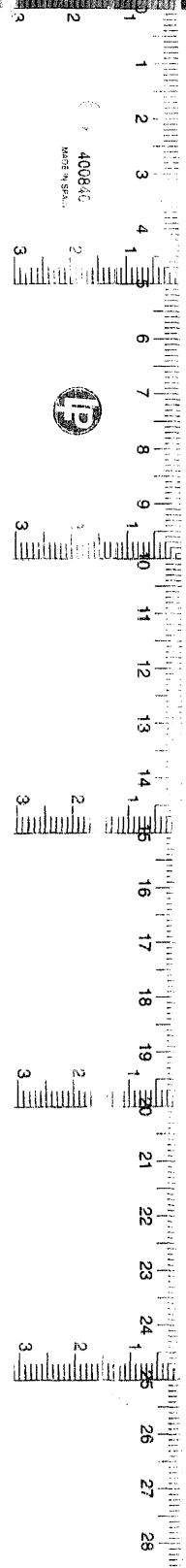

SALMANTICÆ

Excudebat Didacus à Cursio,

Anno Domini M.DC.VI.

11871805

LICENTIATVS

PAVLVS DE MAQVEDA

CASTELLANO, IN SALMANTICENSI

ACADEMIA SCIENTIARVM OMNIVM

altrice, Iuris Cæsarei professor, & Iustiniani
Codicis in ditione Cathedra

moderator.

CLARISSIMIS ATQVE

dilectissimis I. V. S. D. C.

COMMENTARIA HÆC LI PRIVI-
legia rō. ff. de privilegys creditorum, in quibus omnes
fere huius tituli leges declarantur, & uniuersa con-
cursus creditorum materia, tam in Scholasticis, dispu-
tationibus, quā in forensibus controuersijs summe utilitas
& assidua, elucidatur: praxique proponitur, qua faci-
le in ea possit sententia ordinari.

SALMANTICÆ

Excudebat Didacus à Cursio,

Anno Domini M.DC.VI.

E Visto, esta repetición del Licenciado Paulo de Maqueda Castellano Cathedrático de Código desta Vniuersidad, sobre la ley Priuilegia 16. ff. de priuilegijs creditorum, y me parece muy docta, y de mucha erudición, y muy digna de salir á luz, y que se imprima, para el aprouechamiento de los estudiantes, y lo firme en Salamanca en 18. de Deziembre de 1616. DC. XVI.

El Doctor Ioan de Valboa;

NO S Los prouifores de la Ciudad, y Obispado de Salamanca, sede vacante, &c. Por la presente, damos licencia a qualquier impressor desta Ciudad, para que pueda imprimir la lectura, y repetición, que el Licenciado Paulo de Maqueda Castellano Cathedrático de Código en esta Vniuersidad de Salamanca, ha hecho sobre el texto en la ley priuilegia 16. ff. de priuilegijs creditorum, por quanto esta vista, y es digna de salir á luz. Fecho en Salamanca en veynte dias del mes de Deziembre del año del Señor de 1616.

El Doctor D. Rodrigo de Naruaez.

Por su mandado de los Prouifores de Salamanca.

Iuan Rodriguez.

CLA-

CLARISSIMIS I. V. S. LICENTIATUS Paulus de Maqueda Castellano.

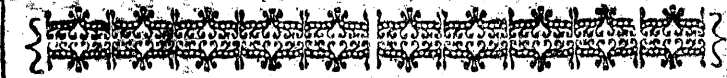
*V*M Meus in vos amor, clarissimi, & amantissimi auditores, tantus fuerit, quantus praeerita meae vitae rationes demonstrant: cum nulli pepercerim labori, sed vestris semper utilitatibus inserviens alacri fronte me vobis exhibuerim, denegare non potui, quod instantibus

postulastis, ut commentaria haec, quae tanto vestram omnium concursu in extraordinaria praedicatione dictavi, in publicum ederem, typisque mandarem: nec terruit labor, quominus id perficerem. Scitis me tempus omne in libris euoluendis conterere, dum vobis duabus praedicationibus inservio, & pluribus alijs de iure interrogantibus satisfacio. Et ut eleganter Cassiodorus vario. l. e. 24. laborem non refugit, qui virtutis gloriam concupiscit: latet enim, sub otio laudabilis fortitudo, & dum se probandi non habet spatium, occulta est lux tota meritorum. Nec terruerunt etiam, ut editionem hanc detrectarem maleuolorum dicta, a quibus, ut Diuus Hieronymus in Isaiam, nemo est tutus, dum stimulante invidia, quod conserui non valent despiciunt, nam à timore hoc duo me separare potuerunt, & quod considerarem quanta praceptorum nostrorum, & doctissimorum hominum approbatione, quantoque vestrum omnium applausu commentaria nostra ad l. Barbarius 3. ff. de offi. praetoris, recepta sunt, & quod hac vobis dicata, sub clypeo maiestatis vestrae satis sunt tuta, ea de

A 2

fendi-

sendite, & me, dum maiora paro, solita benignitate reficite. valete felices.

PETRVS DE ZAMORA
Hurtado, in laudem Pauli de Maqueda
Castellano, sui præceptoris.

*Qualiter auricomus radianti lampade Titan
Inter clara nimis sidera in orbe nitet:
Qualiter in spinis syluestribus, aurea, flores
Nectareos oculis lilia cana ferunt:
Haud aliter pulchra super hac, pulcherrima, lege
Scripta tua in reliquis, docte Maqueda, nitent.
Candida sint, adeo nil mirum, fertile, namque
Ingenium vigili saepe labore colis.
Da precor ista typis, rogit at studiosa iuventus;
Da lucem tenebris, da precor ista typis.
Sis tibi dignus honos, cingat tua tempora laurus;
Serta parent omnes, sit tibi dignus honos.*

PAV-

PAVLVS LIBRO
SINGVLARI RE-

gularum.

Vide Xamari Xeruz in dicitur f. l. d. f. m. 19. p. 107.

PRIVILEGIA NON EX TEMPORE
assimantur, sed ex causa: et si eiusdem tituli fue-
runt, concurrunt, licet diuersitates tem-
poris in his fuerint.

RERVM SVMM A.

- 1 Materia huius legis amplissima, & vtilissima.
- 2 Debitorum, qui adsunt quomodo compellantur satisfacere creditoribus.
- 3 Et qualiter contra eos procedatur quando absunt, vel quando fraudationis causa latitant, & n. 4.
- 5 Verbum hoc privilegium, qualiter accipiat in presenti.
- 6 Privilegij diffinitio.
- 7 Privilegia an irrogari debeant vel possint, & quando & n. 8.
- 9 Privilegium aut est personale, aut reale, speciale, aut generale, & num. 10.
- 11 Privilegia in creditorum concursu, non ex tempore, sed ex causa assimilantur.
- 12 Qui prior est tempore, potior est iure, & n. 115.
- 13 Divisio huius materie.
- 14 Inter reliquas actiones privilegia realia fuerantia primum locum obtinet.
- 15 Funeraria privilegia, & unde oritur, & cui datur, n. 22.
- 16 Questio diffinitiva an privilegia preferantur hypothecariis creditoribus, tacitis, & utrum expressis, & n. 18.
- 17 l. 30. Rari interpretatur, & n. 21.
- 19 Mortuorum corpora an possint detineri quousq; creditoribus satisfiat.
- 20 L. eos 9. C. qui potiores interpretantur.
- 23 Sumptibus funerum impositur modus, & num. 24.
- 25 Depositi causa privilegia prioritate gaudet.
- 26 Conciliantur iura in l. si hominem ff. de quibus ff. de positi, & l. si venri 8. s. in bonis hoc tit. & n. 28.
- 27 Depoens si res deposita extat omnibus preferatur, & limita, si sub ydri deposita, n. 29.
- 30 Sponsa, qua dotem dedit inter privilegarios est.
- 31 Res publica inter personales privilegarios connumeratur, & quando inter hypothecarios n. 32.
- 32 L. Antiochensium 21 hoc ritu. inrelligitur, & illustratur.
- 34 Qui in navem extruendam pecuniam credidit privilegium habet.
- 35 Et qui pecuniam dedit, ut ad privilegarios perveniret.
- 36 Regula proponuntur, quibus cognoscatur qualiter privilegiorum sit habenda ratio, & n. 37. & 38.
- 39 Chyropogonarij creditorum, qui & qualiter admittantur.
- 40 Textus difficilis in l. in operis 29. ff. locati interpretatur, & n. 41.
- 42 Hypothecarij creditorum recedantur.

- 43 Mulieri, virum aliqua actio pro recuperanda dote soluto matrimonio competat, & quae usque ad 48.
- 49 Conciliantur iura in l. in rebus 30 C. de iure dorum & l. asiduis 12. C. qui potiores, & n. 50.
- 51 Vexata questio, virum mulier pro dote omnibus anterioribus creditibus preferatur declaratur, & quid de iure Regio usque ad n. 66.
- 53 Lex neminam transferrius propria conventionione questum, & n. 62.
- 54 L. 2. C. de privile. fisci, & n. 63.
- 55 L. vbi adhuc 29. C. de iure dori. declaratur, & n. 64.
- 56 L. vtilitas 2. C. de primipilo li. 2. intelligitur, & n. 65. vbi de causa primipilari.
- 59 Si vico Vincentem te, a fortiori vincam te.
- 67 Mulier an fiscus preferatur ceteris preferatur fisco anteriori, & quid de iure nouiori, n. 68.
- 69 Et quid si eadem die fisci, & mulieris, sit confectum instrumentum cuius causa erit prior.
- 70 Mulier an preferatur anterioribus in rebus quasitis postquam dotem marito dedit.
- 71 A quo tempore mulieri competat hypotheca.
- 72 Dotis numeratio an probetur per solam confessionem mariti.
- 73 Fiscus inter alia privilegia habet in hypotheca in bonis debitoris.
- 74 Fiscus preferatur in bonis quasitis per debitorem post obligationem, cum eo contractam, & num. 76. & quid inter duos priuatos obseruetur vide n. 79.
- 75 Conciliantur iura in l. si. ff. qui potiores, & in l. si is qui 28. ff. de iure fisci, usque ad n. 78.
- 80 Fiscus hodie preferatur anterioribus facitis.
- 81 Questio, an id procedat etiam in obligationibus, qua ex delicto di-

- manant, & n. 82. & 83.
- 84 Qui in restitutionem alienius adfici mutant in eadem re restituta hypothecam, & privilegium habet & n. 86. & 87.
- 85 L. in eadem 5. ff. qui potiores interpretatur.
- 88 Papillus, & minor habent privilegium, & hypothecam in bonis tutoris, vel curatoris, & a quo tempore, n. 90.
- 89 Tutor, qui contra fidem administravit infamia notatur.
- 91 Filius in bonis partis habet privilegium, & hypothecam pro fraudulenta administratione bonorum aduentitiorum.
- 92 Idem ecclesia competit in bonis sui administratoris.
- 93 Idem Principi in bonis eorum, qui censentur & pro collectis.
- 94 Idem Ecclesia pro exactiione decimarum.
- 95 Idem pensionario in fructibus praebenda pro recuperanda pensione.
- 96 Idem domino in fructibus fundi pro pensione, & in eis omnibus preferatur 97.
- 98 Idem domino vrbani praedij, in rebus inuictis pro pensione, & desertio rationibus rei.
- 99 Legatarius pro consequendo legato habet hypothecam.
- 100 Regula proponitur, qualiter concurrant hypothecarij cum ampliationibus, & limitationibus, usque ad nu. 115.
- 102 L. 2. C. de pigno. declaratur.
- 105 In condicionali emptione, quando plures Gabellari fuerunt, cui solvenda gabella.
- 107 In obligatione in diem, an ante diem, quis agere possit.
- 108 Conciliantur iura, in l. 3. C. ut in post lega. & l. cum vnus 92. ff. de bo. autho. iud.
- 116 Praxis proponitur, qua facile pos-

fit sententia ordinari in materia concursus creditorum.

V R V M de terra legere, qui nouerunt inquit, Petrus Chrysolog. sermone. vbi diuitem sententiam venam, ibi quidquid est artis quidquid la-

horis impendunt. Cuius ego dilectissimi auditores, secutus sententiam, cum huius legis materiam amplissimam, & vtilissimam & quotidiano vsu ipsaque forensi exercitatione assiduam esse prauidarim, ex ea que tot lites, tot controuersias, tot denique iurgia, que passim in concursu creditorum solent agitari, decidi soleant, recte me facturum existimaui, si inter reliquos ingeniosi factus, quos in amoris vestri signum vobis superioribus annis confeceram, dum difficiliora iuriconsultorum responsa, in extraordinarijs praelectionibus exposui, hunc tam in scholasticis disputationibus vtilem, quam in forensibus controuersijs honorificum, & lucrosam, ad numerarem. Quem vt ordiar, ne in salutato, vt aiunt, hospite procedam praellibandum duxi, et debitoribus, qui ad sunt, & creditoribus soluere condemnati, aut iudicis sententia, vt in titulo supra de re iudicata, aut propria confessione, qua pro iudicato habetur, vt in titulo supra de confessis, iunctis traditis a Balduino ad leges Romuli c. 46. n. 29. & 38. iudicatu facere debere, vtruditoribusque integre soluere, ne alias in vinculis detenti, bonis cedere cogantur, quod quam ignominiosum si ignorat nemo, vt in titulo supra de cessione bonorum, docent vltra classicos ibi Matth. Brunus in tract. de bono. Petrus Gregor. li. 2. synagm. c. 8. Menochius de arbitra. casu 183. Fachio. li. 1. c. 69. Donelus li. 1. v. 7. c. 1. Parladorus 2. rerum quotidie. fin. p. 5. 7.

† Aut si absentes fuerint, vel circa columnas aut stationes se occultauerint, vt Vlpianus ait in l. Fulcinius 7. §. illud sciendum ff. quibus ex causis in possessio. eatur, cui adde Dium Ambrosio. de Tobia c. 7. Cuiacium 1. obserua c. 17. & 11. c. 8. Alcia 4. parer. c. 27. relati ab Oualdo in notatis ad Done. li. 2. c. 13. lit. B. cum ob contumaciam ante litis contestationem, non possint condemnari, quia 4. C. de procurato. c. rax 3. vt lite non contestata Cuiacius Nouela 69. Gregorius verbo. Començado, in l. 9. tit. 2. p. 3. Paz in

praxi. 1. tom. 1. partis, cap. vnico per totum, vt ratio affecti veniant responsum, custodiae causa, & vt pignus habere incipiant, creditores, in eorundem bonorum possessionem mittuntur, vt in titulo supra, quibus ex causis in possessionem eatur Doneus li. 2. 3. comment. c. 13. vbi Oualdus, in notatis lit. C. alios, refert. † Quod si fraudandorum creditorum causa eos latitare apparuerit, nec boni viri arbitratu defendatur praedicta bona venduntur, vel iudicis autoritate ab eisdem creditoribus possidentur, vt in titulo supra de bonis, autorita, iudi. possiden. late. Rebuffus, in tractatu de praeconijs, & licitatio. Colerus de process. 3. p. c. 4. n. 73. Heringius de fideiul. ca. 6. n. 18. Scobar de Ratio. c. 16. Gama de iur. 40. & 94. Donelus vbi sup. c. 13. vbi Oual. lit. A. Verum cum bona distrahantur, aut ex voluntate debitorum, qui ea creditoribus restitit, aut autoritate iudicis, quia fraudationis causa debitoribus latitant, solent quotidie inter eosdem creditores, controuersiae oriri, qui reliquis sint praeferehdi, in quo concursu, quid obseruandum, qualiterque eorum privilegia debeant estimari doctissimus I. C. Paulus in praesenti aperit, & licet plerique existiment, neque l. hanc nec reliquas, quae sub hoc titulo continentur, separandas, non esse a titulo superiori de bonis, aucto. iudi. post iuxta editionem pandectarum Florentinorum consentiunt Gothofredus, & Bolesus in notis ad ead. de v. v. in paratitla, ad huc tit. Ant. August. li. 3. c. men. c. 1. receptam, & separatam praedictionem sequendam in his iudicio.

† Vterius ad euidentiam eorum, quae specialiter, de vnus cuiusque creditoris privilegio examinanda sunt praenoscendum est, privilegium in praesenti, nihil aliud esse quam prerogatiuam, qua quis in exactiione rei aut quantitatis sibi debitae, reliquis creditoribus praefertur, eorum interim solutione dilata, vti colligitur, ex l. si sposa 77. ff. de iure dori. l. fiscus 6. l. quod placuit 37. ff. de iure fisci l. simile 10. ff. ad Municipa. l. asiduis 12. C. qui potiores, in qua significatione privilegium habere fiscum dicimus, in titulo C. de privilegio fisci. Dotem in titulo C. de privilegio doris, creditores; in l. i. l. tunc sequentibus supra hoc titulo, docent. Cuias, in paratitla ad titulum C. de privile. fisci Horroscius, in l. iura n. 3. ff. de legibus Rebarudus, ad l. 1. 2. tabul. c. 1. in ff. Scardus verbo privilegium. Etque conuenientissima appellatio haec, na privilegium antiquo verbo quasi priuata lex dicitur, veteres enim, prius, dixerunt; quos nos singulis dicimus, hoc est singularis. & priuatis concessa c. privilegia 3. dit. c. Abbate 15. ff. his igitur, de verb. sign. Scardus vbi supra Eguinari, in l. 1. v. v. nam quodammodo

eam habent adhuc sub iudice lis est. Dum plures negant, moti decisione textus, in l. eos 9. C. qui potiores, ubi creditores habentes reales hypothecarum omnibus alijs creditoribus præuilegiarum, personalis tantum actiones habentibus præferuntur, & licet textus ille, in tacitis limitetur per textum in d. §. 1. quoad expressos, eius decisio obseruanda uideatur ex eo quod & si lex suam tacita creditoribus hypothecarijs auxilium de neget in concursu funerariæ, non debuit nec potuit ius hypothecæ expressæ, propria passionis quaeritum creditoribus auferte arguendo textus in Authent. de non alienandis rebus ecclesiæ, §. quia uero uerisimile uersiculo oportet colla. 2. ¶ Uterius par hæc probari uideatur ex textu in l. 30. Tauri quæ est l. 13. tit. 6. lib. 5. compila. ubi præcipitur quod impensæ funeris non ex corpore hereditatis, sed tantum ex quinto bonorum deducatur, si ergo deducuntur ex quinta parte bonorum & bona non dicuntur nisi deducto ære alieno. l. sub signatum 39. §. bona ff. de uer. sig. cōsequens est affirmare omnia defuncti debita funeris impensas præcedere, docent Accur. in l. impensa 45. ff. de religiosis. Ripa in præsentia n. 43. Nouel in tracta. de dote 10. part. limita. 9. Medi. in trac. de sepulturis 1. part. q. 5. num. 71. Conanus 4. comment. c. 17. num. 15. Negufan. de pig. no. 2. membr. 3. part. num. 28. Macien. in d. l. 13. gloffa 3.

¶ Ceterum cōtraria sententia & uerior & religioni, & æquitati magis cōsona est, pro qua facit textus in d. l. impensa 45. ff. de religiosis, ibi *semper, & omne creditum solet præcedere*, quæ uerba cum generalia sint quodcumque creditum comprehendunt arguendo legis 1. uersiculo & generaliter cum similibus ff. de legatis. prætan. docet gloffa celebris uerbo in funus in l. fin. §. in cōputatione. C. de iure delibe. idque expresse confirmant regia lex 30. tit. 13. part. 5. ubi *magis est etal de ad fuisse postremo antes deue ser pagado, que otro q ouesse fecho el muerio en su uida*, ubi Gregorius gloffa 6. Ripa sibi parum cōstans in tractatu de peste c. de rem. præferentijs cōtra pestē n. 133. Dueñas reg. 39.7. nu. 7. Garcia in tracta. de expen. c. 8. nu. 13. & in hæc partem magis inclinatur Fachine. lib. 12. cōtro. c. 49. Com. in l. 30. Tauri n. 2. Azenedo qui alios refert in l. 13. to. 6. lib. 5. comp. coadiuuatur sententia hæc ex ratione, quæ uiget in fauorem eorū, qui cadauere sepeliunt, quod à Deo ipso laudatur, ut constat ex lib. 2. regum c. 2. & ex Tobia c. 12. & 14. & ex alijs locis congectis ab Albornoz. de arte conct. tit. 17. c. 3. Vela de pœnis delictorum c. 2. n. 4.

¶ Ex quo tam recte iure statutum, quam praxi receptum est ne à creditoribus donec eis sit satisfactum mortuorum corpora detineantur l. cum sit iniunctam 6. Auth. item qui domum C. de sepulchro uio. l. 13. tit. 5. part. 7. l. 11. tit. 16. lib. 3. ordina. docent contra gloffam uerbo defuncti in c. ei qui 41. §. si quis etiam ausus, 2. q. 6. & Angelum in Auth. uer defuncti seu funer eorum §. 1. colla. 7. Grego. & Didacus Perez in dictis. ll. Menochi. de arbit. casu. 387. num. 20. Conarr. 2. uariarum c. 1. num. 10. Gomez. 2. uariarū c. 11. num. 76. Cuius rei ratio, si qua uera ex cogitari potest, meo iudicio ea est, quod ius illud quod creditor habebat in persona debitoris, qui heredes non relinquunt mortali- tate fuit extinctum neq; aduersus cadauer superest, quod homo, qui contraxit non est; substantiæ quippe resolutio sit usque ad materiam primam, & sic nihil humanitatis remanet, ut docet Aristot. in prædicam. c. 1. & 2. de partib. animal. c. 1. Ex quibus elucidabis iura in l. caro 30. ff. quibus modis ususfructus amitt. l. quid ergo 56. §. sed si animal ff. de legat. 1. l. mortuo boue 49. in principio ff. de legatis 2.

¶ Hac parte reuocata prioris fundamēta non obstant. Nō primum ex textu in l. eos C. qui potiores, nam & si illius l. dispositio tantum in hypothecæ tacita expresse limitata sit in d. l. si quis §. 1. ff. de religio. ratio tamen uisericordiæ & religionis quæ in sepeliendis mortuorum corporibus reperitur efficit ut causa hæc expresse etiā præferatur: sic etiam generalitas. l. 1. ff. solut. matri, limitatur respectu funerariæ, ut docet Bologne. in d. l. 1. num. 103. & alij infra referendi. Nec ex hoc sequitur illud inconueniens, quod hoc admisso, resultat illud absurdum ut lex creditori auferat ius hypothecæ proprio contractu quaeritum, nam & si subtilis sit hæc cōsideratio, & plurimum in fauorem contrariæ sententiæ facere uideatur, respon- detur, quod cum lex creditoribus expresse non auferat pignora, quæ sua conuentione acq̄uierunt, sed prærogatiuam prælationis quæ descendit à lege, queri non possunt arguendo l. Nec auus. 4. C. de emanc. libero, & sic ex parte creditoris, qui funerarios sumptus recuperat, contra eos replicabitur, legē eis suam non uerò eorū denegare præuilegium, ut in causa dotis considerauit gloffa celebris uerbo, licet. uersiculo. lex enim in l. Ascidus C. qui potiores.

Ad ultimum ex l. 30. Tauri & l. 13. tit. 6. lib. 5. recop. ut satisfaciunt doctores duos casus, distinguūt. Prior est quando defuncti bona soluendo sunt omnibus creditoribus & filijs, tunc prædictæ leges procedunt, &

expen.

expensæ funeris erant ex quinto bonorum deducenda. Secundus casus est quando is, qui decessit soluendo non est, tunc enim ante omne ad alienum impensæ deducuntur, & reliquum creditoribus præstaturita Rojas in Epit. succes. c. 9. num. 23. Covar. in c. Reynaldus §. 3. num. 1. de testam. Gonth. in d. l. 30. Tauri num. 2. plures, quos refert, & sequitur doctissimus præceptor: noster primarius Antonius Pichardus in §. cū uerum in num. 10. institut. de lege Falcidia. Quod si hæc interpretatio tibi non ariserit, ob id quod nimis restringit generalitatē dictæ l. Regiæ, poterit inuentum eius fuisse funeris sumptibus, & legatis taxam imponere, ne excedant quintam partem, non bonorum, ut perperam plures sunt arbitrari, sed hereditatis. Nam uerbum illud, *de la hacienda*, quo uerit lex Regia, sonat idem quod Latine hereditas, quæ iuris nomen est continens commoda, & in commoda hereditatis 19. ff. de uer. significat. unde cum appellatione hereditatis comprehendantur ea, quæ creditoribus debentur, inconueniens non est, ut his funera- ria præferatur.

¶ Hæc locum habent, quoties is, qui in funus ueteris aliquid impendit, id fecit animo recuperandi sumptus, seu religionis, aut pietatis ductus erogauit, quoniam tunc hæc actionem non habet, si quis 12 §. prætor ait l. si quis 14. §. sed interdictum, & plerique & §. idem Labeo ff. de religiosis l. quod in uxorem 13. ibi, *quasi recepturus*, C. de nego. gestis l. 12. ibi, *si dixere las face por piedad*, & ibi, *mas si las fiziesse con intencion de las cobrar*, tit. 13. p. 1. ubi Gregorius uerbo piedad, Dueñas reguia 397. num. 7. Ancharra. 1. questio. c. 52. Et licet si non fuerit quis protestatus in dubio pietatis animo impensam factam fuisse præsumendum sit, tamen ex prædictis legibus, quam ex l. si pater 37. §. si ff. de donationibus, ualebit plurimum iudicis arbitrium, qui ex circumstantijs æstimabit, quo animo id factum sit d. §. sed interdum, uers. oportebit, docent Ancarranus, & Dueñas ubi supi.

¶ Sumptus etiam, ut hæc actione recuperari possint, non debent esse immodici, sed necessarii tantum habita ratione personæ, & facultatum d. l. si quis 12. §. sumptus d. l. si quis 14. §. funeris causa, cui addas Curia. 2. obseru. c. 17. l. funeris 37. cui addas eundem §. obser. c. 40. ff. de religiosis l. 1. §. fin. iuncta l. sequenti ff. ad l. Falcidia l. 1. tit. 13. p. 1. ubi, *aquellas expensas sean fechas me- suradamente, catando la persona, por quien son fechas*, ubi Gregorius uerbo, la persona, Garcia de Expensis cap. 8. num. 1. Co-

uarru. ubi supra §. 3. num. 2. Spino d. gloffa 2. num. 26. quod & Athenientium lege fuisse cautum constat, apud quos magnificentijs sepulchrum extrui, non licebat, quam quod decem homines triduo perficerē possent ex Cicerone lib. 2. de legibus & alijs; notat Syluius; d. lib. singulari, ad leges sacras Rama. c. 23.

¶ Hodie autem standum erit decisioni, l. 2. titulo 5. lib. 5. compilatio, ubi impostus est modus sumptibus funerum quoad ostentationem, & si quoad sacrificia, & oblationes nihil immutatum sit ut notant practici, communit in d. l. 2. Garcia ubi supra. Cifuentes. Tellus Fernandez, & reliqui Tauri, in d. l. 30. Tauri, & hæc de funeraria actione.

¶ Rursus inter creditores præuilegiatis connumeratus, qui ex causa depositi uenit, pro cuius rei cognitione sciendum est inter alia præuilegia, depositi causæ concessa, de quibus in l. si quis 11. Authentica, sed iam cautum, & in l. ha. C. depositi, ubi Bartolus, Baldus, Salicetus, & reliqui communiter illud connumerari, per quod illi, qui pecuniam apud mensuram publicam, id est apud numularios, seu argentarios, hoc est apud nos, depositarios generales, aliquid est uitari uille, uel oppidū deposuerunt, reliquis omnibus præuilegiatis creditoribus, præferuntur l. si homine 7. §. quoties ff. de positi ibi, *Quoties sero cedunt numularij solum primo loco ratio haberi depositariorum, iuncto ibi, & ante præuilegia depositariorum esse habetur*. Ex quibus uerbis ius prælationis deponentis colligitur, idque ea ratione fuit introductum, quia cum librum, numulariorum officium publicum sit, & ipsa Republika approbata, quia ei summe uile est, & deponens fidem publicam, hoc est officialis publici approbati deponendo se quurus sit, congruum fuit, ut prerogatiua ei concederetur, qua mediante reliquis creditoribus præferretur, ut ex d. §. quoties constat, & ex l. quod præuilegium 8. ibi, *idque propter necessarium usum argentariarum ex utilitate publica receptum est*, ff. depositi, docent Bartolus, & Paulus, in d. §. quoties, Baldus, & Salicetus, in d. l. si. n. l. C. depositi. Meana d. questio 6. §. 2. num. 25.

¶ Verum huic resolutioni ex diametro obstare uideatur textus difficilis, in l. si uenit 8. §. in bonis, supra hoc titulo, ubi idem Ulpianus causam illius, qui apud mensularios depositus, non ante præuilegia, ut in d. §. quoties, sed post præuilegia esse aperte fatetur; In qua Ulpiani pugna, uarie Accur. utrobique eius sententia priori loco

depo sitio

B 2

re-

relata in d. §. quoties scholio 2. admittit vide-
tur dum inter res depositas extantes, aut co-
sumptas discriminar, illas deponens recupe-
rat, nullo aut temporis aut privilegij respec-
tu habito d. l. si hominem 7. §. quoties, has
vero non nisi post privilegia hoc est. post cau-
sas eorum, qui manus & potestatis privile-
gium habent d. l. i. verbi, §. in bonis diffe-
rentiis ratio in obiecto non est, nam priori
casu quando scilicet res depositae extant do-
minus, qui deposuit eas vindicare potest, &
nullo aut temporis aut privilegij respectu
habito omnibus praefertur d. §. in bonis ibi,
tamen numeri extantur indicari eos posse pu-
ri. cum fundus 7. §. seruum tuum versi.
quoad pecuniarum fisci est. peritur. l. procura-
toris 5. §. plane si de tributaria l. si quis. l. i.
Sed deposita autem tunc siquid C. qui potiores
posteriori vero casu quando scilicet res depo-
sita non extant tunc deponens tantum co-
muni ius exigendi depositum per privilegium
et concessum, ita post antiquiores docent Ri-
pam praesentem. §. in d. §. in bonis nu. 12.
Duarum ad tit. C. de depos. versi. aliud singu-
lare est Fornerius ad c. 8. plures quos re-
fert, & sequitur Martenzo in l. 7. tit. 10. lib. 5.
notae compil. glo. 5. num. 2. in quam distin-
ctionem remittit, quam inter alias tangit O-
sualdus in nota ad Done. l. 3. c. 1. §. l. i. l. i.
§. Bed licet haec distinctio in se verissima
sit & constat ex d. §. in bonis versiculo si ra-
men, & quoties casus occurrerit sit in praxi
obseruanda, quia Regio iure comprobata est
ve constat ex l. 9. tit. 3. l. 1. tit. 1. p. 5. non
tamen conuenit decisioni textus in d. §. quo-
ties qui generaliter loquitur, nec ex eius ver-
bis probatur quod res depositae ibi exte-
riant. Secundo ea subtili ratione conuincitur
nam privilegium, quod personali actioni de-
positi conceditur, tunc locus est quoties cre-
ditores admittuntur ad bona communis debi-
toris, id vero quod vindicari potest in bonis
communis debitoris non est, & ita in eo nullus
concursum creditori dari potest, nec qui depo-
sitor privilegium indiget cum actione rei vindica-
tionis munitus sit. Tandem supra traditus
intellectus conuincitur ex textu, in d. l. quod
privilegium 8. ff. depositi vbi statutum est
privilegium per quod deponens, omnibus
creditoribus praefertur de quo Papinianus
ind. §. quoties praecedet, et quoque compete-
re non solum quando numeri, vel res deposi-
tae extant, sed etiam quando consumptae
sunt.

¶ Quare in tam aperta pugna siquid verum
aut certe verosimilius dici potest, est quod
cum ex causa privilegia continentur, depon-
ens cuius causa est publica utilitas, d. l. i.
quod privilegium in concursu aliorum est
ante privilegia d. §. quoties non indistincte

ante omnia, sed ante ea, quorum causa, in pu-
blica utilitate, non consistit, est tamen post
ea in quibus non solum favor publicus, sed
etiam maior privilegium datur, vt idem VI-
pianus in d. l. si ventre §. in bonis docuit ase-
rens depositi causam post privilegia esse, non
post omnia, sed post ea, quae sunt fortiora, &
sic privilegium deponens est veluti inter-
medium, quod posteriora id est debilia pri-
uilegia antecedit, & anteriora id est fortio-
ra subsequitur ita primus omnium, sepelit Ag-
curius vbi supra solutione secundae stracha
in tract. de Mercatur. titulo de decore fori-
bus. vltima. p. rub. m. 1. Casaneus in Catalo-
go. gloria mundi. p. 2. p. confide. 99. vers. 1. 3.
& 12. tit. 14. p. 5. vbi distinctio haec compro-
bata est non solum si in publico numulario
vt diximus, sed etiam, si in quocumque alio
particulari res deposita fuerit. Igitur si res
deposita extat eam dominus vindicat nullo
creditorum concursu admisso, si vero non
extat deponens privilegium pro eius exa-
ctione habet, iuxta supra traditam distin-
ctionem.

¶ Quod intelligendum est, si res non sub
usuus deposita sit, nam cum tunc potius cre-
ditum, quam depositum iudicetur, deponens
privilegium non habet, sed cum alijs credi-
toribus chirographarijs de quib' infra in 2.
p. admittitur d. l. i. vbi ventri §. in bonis versico,
sed enim vbi ab Vlpiano huius rei ratio tra-
ditur ibi, aliud est enim credere aliud deponere,
vbi Accursus ibi, qui hoc limitat, in specie,
l. qui nominibus 44. §. 1. de admistr. l. uo.
Bart. & Paulum explicat Coanus, c. 8. c. 1. n. 2.
Rebuffus in l. creditores 10. in fi. §. de
verb. sign. Quid in deposito fit, & con-
fessio obseruandum sit, & vnum gaudeat
praerogatiuis veri depositi docent Tiraq. de
retract. §. 4. glo. 6. nu. 14. Casboi in l. singu-
laria nu. 33. tit. de reb. creditis.

¶ Connumeratur etiam inter personales
privilegiarios creditores sponsa quae dotem
dedit, nam si sponsalibus postea renuntiatum
fuerit, pro eius exactione privilegium ha-
bet lege si sponsa 77. ff. de iure dotiu. l. 2. §.
si sponsa supra hoc tit. quo alijs privilegia-
rijs personalibus creditoribus qui potiore
causam non habet praefertur, nam & si dubi-
tari solet an praefertur creditoribus habet-
ibus hypothecas sicut mulier in repetitio-
ne dotis praefertur l. in rebus 30. C. de iure
dotiu. l. alsiduis 11. C. qui potiores cu dos
& quasi dos equiparentur l. dabimus 4. su-
pra hoc tit. ea sententia, quae privilegium
hoc sponsae inter personales creditores tan-
tum admittit verior est vt cum glossa verbo
ad privilegium vers. alij in d. §. sponsa do-
cet Dynus, & Iacobi de Are. quos referret, &

sequi.

sequitur Barto. ibi num. 5. Ripa num. 21.
Vanderanus de priuilegijs creditorum c. 4.
quod privilegium publica utilitate fuit rece-
ptum, job id quod rei pub. interest, vt iure-
gum quod sponsa dedit consequatur faci-
lius quippe veritate permittente nubere poterit
l. interest 3. sup. h. tit. vbi Ripa, & Cumanus,
Novellus de dote 1. p. num. 16. Tiraquellus
post leges conubia. gloss. 1. n. 18.

¶ Respublica etiam creditrix sine priuile-
gio non est, nam si cum aliquo contrahat in ex-
actione sui debiti inter privilegiarios perso-
nales connumeratur l. bonis 21. §. republi-
ca in tra. hoc tit. l. 2. C. iure Rei pub. lib. 1. i.
vbi cum de pignore dubitatum esset, fuit
statutum Rei publice causam, si neque bene-
ficio sibi concessio ius nata sit, neque spe-
cialiter in obligatione pignoris sibi prospere-
rit, non separari a ceteris creditoribus hoc
est a relijs personalibus privilegiarijs: quo
perinet Martid. dictum in l. simile 10. ff. ad
Municipi, simile ait, privilegium sicut nulla
ciuitas habet in bonis debitoris nisi nominati-
m id a principe datum sit, ex quibus verbis dis-
crimen inter sicutum & Republicam cer-
nitur, illius enim commoditas ad omnes om-
nino prouincias Populi Romani extenditur,
huius vero si quae sit utilitas, intra suos se-
continet ciues, & sic eius causa inter perso-
nales tantum privilegiarios constituta est.
docent Bartol. & Cumanus in d. §. Republi-
ca idem Bart. in d. l. C. de iure Rei. lib.
1. vbi Pena, & Pletea: Ripa in l. 1. §. si heres
num. 17. ff. ad Trebellianum Cona. 4. com. c.
16. Cui 10. obser. c. 35. Done. d. l. 2. c. 14.
vbi Osoald. in notatis litt. D. Azced. in l. 4.
tit. 7. lib. 7. compi.

¶ Quod confirmatur sumpto argumento,
ab speciali, quod validum esse probat Eue-
rardus in locis legal. loco ab speciali po. mihi
50. r. ex textu in l. Antiochenum 21. infra
hoc tit. ibi, quod lege sua privilegium in bo-
nis defuncti debitoris accepit ius persequendi
pignoris durare constituit; vbi Papinianus pri-
uilegium tacite hypothecae, quod lege sua
Antiochia splendissima ciuitatis Celsa-
ryae competebat in bonis defuncti debitoris
non esse durare affirmat, nec esse sublatum
Seueri Impera. edicto, quod omnia iura, & pri-
uilegia Antiochenis ademit ex causis relatis
ab Aelio Spartiano in Severo, & sic post de
pra Antiochenis privilegia hoc tacite hypo-
thecae durare Papin. ait quoniam tantum
ea ademit Seuerus, Antiochenis, quae dederat
ipse non vero ademit ea, quae ea ciuitas
lege sua, & more patrie recepto, antiquitus
habuit, & exereuit, vt sic eorum verborum
sensum calleas Quod lege sua privilegium in
bonis defuncti debitoris accepit, vt animad-
uertit doctissimus Ciuit. lib. 10. respon. Pa-

pin. in d. l. Antiochenum, & sic colligitur
causam ciuitatis, nisi privilegiata sit in spe-
cie, non separari a relijs priuilegiarijs: Ciuitates
enim priuatorum loco habentur vt colligitur
ex l. 1. §. si tamen ff. de aedilio edic. ob
pecuniam 81. ff. de furis, & probat l. eum
qui 16. ff. de verb. sign. vnde cum in iure ta-
cite hypothecae Res publica privilegiata no-
sit d. l. 2. C. de iure rei pub. lib. 1. cum simi-
libus, inter personales privilegiarios ius tan-
tum habet vt ex supradictis constat.

¶ Neque aduersatur huic resolutioni textus
in l. fin. C. quo quisque ordine conueniatur
lib. 11. ex quo Doctores communiter probat
Rempublicam in bonis sui debitoris ius
tacite pignoris habere, nam omnia senten-
tiae eorum, qui iudicant textum in d. l. bonis
§. res publica, cum similibus intelligendum
esse, & exponendum per iura, in d. l. Antio-
chenum, & in d. l. fin. quae expresse conuincit
eius per textum in d. l. 2. C. de iure Rei. ver-
tius arbitror, cum queritur an Respublica
in bonis sui debitoris hypothecam habeat
duos casus fore distinguendos, & separandos,
primus est cum Respublica tanquam credi-
trix, cum alijs creditoribus chirographarijs
ad bona communis debitoris concurrat, te-
cundus quando concurrat ad bona sui admi-
nistratois. Primo casu nullam hypothecam
habet d. l. Respublica d. l. i. secundo vero ca-
su ius tacite hypothecae in bonis sui admi-
nistratois a lege inditum est, textus ita in-
telligendus in d. l. fin. C. quo quisque ordi-
conue. lib. 11. ratio ex eo descendit, nam cum
Respublica, & minor regulariter in iure
equiparentur l. qui solidum 80. §. etiam vbi
notat Imola ff. de lega. 2. l. Respublica 4. C.
quibus causis maio. l. 3. C. de iure Rei. lib. 11.
Regia l. 10. tit. 19. p. 6. ibi Porque los bienes de
las Iglesias de los Reyes & de los Conuejos
iuncto ibi, Ayán a quel privilegio; & aquella
mejoras que han las cosas de los menores de
veinte y cinco años, vbi Grego. glo. 1. & fin.
notat, Euerat. in locis legal. loco de pupillo,
ad Rempublicam, Bal. in d. l. Respublica, nu.
2. vbi Angelus plures relati ab Sforria in tra-
cta. de reititu. integ. 1. p. 3. at. 1. & minor in
bonis sui tutoris aut curatoris pro admini-
stratione tutelae aut curae ius tacite hypothe-
cae habeat l. pro officio 10. C. de administra-
tore. vbi Bart. & classici omnes; Donellus 3.
com. c. 12. Faber in Papiniana tit. 12. p. 1. p. 1.
7. illatio 7. & 8. ita & Respublica in bonis
sui administratoris ius, hoc tacite hypothe-
cae indultum est, docent Alex. in l. 1. §. si ha-
res circa finem ff. ad Trebel. Roma. consil.
408. Neguancius de pigno. 4. men. 1. p. prin-
cipi. n. 19. Scouar de ratiocinijs c. 39. nu. 6.
& 7. Grego. glo. 4. in l. 1. tit. 13. p. 5. & Azce-
uedo vbi sup.

memoria
egregia

B 3

Ha.

34

Habet etiam privilegium is, qui pecuniam credit in naum extruendam, armda ve, vel etiam emendam, l. qui naum 1. l. quod quis 19. hoc 11. et enim nauum necessarius vus, in eorumque numeris, & robore salus, & praesidium Reipub. consistit, & sine eis, neque bellum mari gerere, neque aduersus vias, & incursus hostium, aut piratarum rursus posse possimus docent Bartolus, & Cumanus in d. l. quod quis 19. Donatus d. lib. 2. cap. 15.

35 **I**s quoque privilegium habet, qui pecuniam dedit, vt ad creditores privilegiarios peruenerit, & peruenit, hoc est creditoribus privilegiarijs soluta est, vt inde debitor liberaretur neque in teneret, an quis dederit eam pecuniam ipsi creditoribus privilegiarijs, an debitorij quo deinde creditoribus sit numerata, dummodo, id non post aliquod interuallum factum sit, l. si ventri 8. §. eorum supra hoc tit. l. 2. ff. de cest. bono. vbi Vlpianus, huius rei ratione tradit ibi, *in locum mortuus succedunt*, 3. reponitur enim is, qui pecuniam dedit in locum privilegiarij taliter, vt quo iure quoque loco fuerit is, cuius in locum succeditur, eodem iure, & loco habeatur is, qui successit. docet Bart. ind. §. eorum, quem ad questiones celebres expendit, Cumanus, ibi nu. 1. Donatus vbi sup. d. c. 15. Pupillus, in bonis illius, qui cum tutor non esset, pro tutore negotia gessit, reliquisque, quibus quasi debilibus, vel prodigis, curatores dantur, veluti surdo, muto, vel furto: privilegium exigendi, inter privilegiarios personales habent, l. dabitur 4. §. 1. cum duabus sequentibus supra hoc tit. docent Bart. & Cumanus, ibi nu. 1. Doctores in l. de creationibus 30. C. de episcopal. audient. Dotis vero causa, & pupill. respectu veri tutoris, & in hoc Digetorum iure, inter personales privilegiarios connumerantur: tamen cum nouioribus Principum constitutionibus, ius hypothecae eis inditum est, non ad hanc, sed ad tertiam huius praesentis partis spectant.

36 **V**idimus, qui sunt creditores personales privilegiarij, nunc vt pronuntius stemus in hac r. p. videndum superest, qualiter eorum sit habenda ratio, si ad bona communis debitoris venerint, vt sic recte percipere possimus, quid Paulus in praesenti docu erit. Verum, vt id adaequatur, & vt qua foletis clara methodo scripta nostra excipere, haec de gestis, vt erit, certas quasdam regulas constituet: quibus veluti Arachnes filo ducti, hanc inuolutam materiam, & a Doctoribus adeo obscure tractatam, & quam feracem appellat Ouidius supra littera A. extricare possimus. Sit ergo prior si ad bona communis debitoris venerint plures creditores personales privilegiarij eiusdem tituli; hoc est

plures, qui deposuerunt, vel funeres scriptos fecerunt, non ex tempore eorum privilegia estimantur, nec qui prior in deponendo fuit, posteriori praefertur: sed simul vocantur, & omnibus ratione debite quantitas, & bonis debitoris satisfaciendum est, vt ex Paulo in praesenti colligitur ibi, *et si eiusdem tituli fuerint, concurrunt l. si hominem §. si depositi, Regia. l. 1. vbi ius si de articulo 14. p. 5. etiam per concursum, hi creditores, qui pariter privilegia sunt, ad terminos iuris communis reductuntur: & sic nullus privilegio suo gaudeat, l. verum 12. §. fin. ff. de minor. l. sed, & milites. 10. in principio vbi, *conualitas ff. de excusatio. tuto. cum Avet. in praesenti docent Bart. nu. 1. Cumanus. Cynus in l. 2. C. de praesent. dotis. Dynus in regula qui prior de re. iur. in 6. Donatus d. lib. 2. c. 15. prope finem. Gregorius in d. l. 1. par. titae.**

37 **S**ic secunda regula, si ad bona communis debitoris venerint plures creditores privilegiarij diuersi tituli, qui maiori & potentiori privilegio nituntur reliquis praeruntur, cum privilegia si non ex tempore ex causa tamē allimentur, vt colligitur ex Paulo in praesenti ibi *Privilegia non ex tempore sed ex causa estimantur l. ex factis §. 3. vbi plane. & vbi, si dos ff. de peculio. Verum tota difficultas, & vis huius materiae consistit, vt cognoscamus, quae privilegia sint caeteris maiora & potentiora: quod si cognouerimus facillime decau la vniuersi cuique iudicare poterimus. Varijs tamē expositionibus omisissis, id vniuersusque privilegij ratione pendere iudico. Nam illius creditoris maius, & potentius privilegium erit, cuius ratio bono publico, & vtilitati communi magis accedit: quodq; maioribus de causis concessum est, vnde licet privilegia deponentibus concessa, & praesentia ijs, qui in funera aliorum, aliquid impenderunt, bono publico fandentur vt notati supra n. 15. tamen eum maius bonum publicum consideretur, in eo vt mortuorum corpora sepeliantur, nec minus Rei publicae, & hominum societati interit. mortuos humani, quam conservari vigentes. teste Baldo in l. si nu. 7. C. de neg. gestis, in concursu deponentis, & funerantis, erit hic praefertendus, & siquid ex bonis debitoris pertinet ex eo erit deponenti satisfaciendum doc. Bar. Cumanus, Donatus, & reliqui supra relati.*

38 **D**enique in hac materia sit tertia, & vltima regula, si ad bona communis debitoris, plures privilegiarij creditores diuersi tituli venerint, nec consistere possit, cuius causa potentior sit, veluti si venerit Respublica, & pupillus, aduersus eam, qui verus tutor, non fuit, sed pro tutore, gessit, vt in specie,

Deurru orad
icillij 2114
sal. p. p. v. i. i.

regula
3

39

Dabitur 4. §. 1. supra hoc tit. tunc nullus eorum alteri erit praefertendus, sed perinde, ac si eiusdem tituli, & causa fuerint, erunt in tribuenda vocandi. Ita cum Accur in praesenti Bar. Cumanus, Albertus, & reliquis docent Ripa n. 58. Mensa primo varia. q. 6. ar. 3. nu. 38. Matien. in l. 7. tit. 16. li. 5. compila. glo. 5. nu. 13. vbi n. 14. cum Ripa in praesenti n. 57. anmaduerit supra dicta procedere nisi alter ex praedictis creditoribus diligentior fuerit in solutione conuenienda, nam tunc alijs praefertur licet eos 19. vbi glo. verbo occupant ff. de re. iur. d. l. si hominem §. quoties ff. depositi l. 1. tit. 14. par. 5. vigilantibus enim, & non dormientibus eiusdem scriptum est licet enim 16. ff. ex quibus cau. maio. l. pupillus 24. ff. quae in frau. cred. l. 2. C. de annali exceptione. & hac de prima huius materiae parte.

39 **Q**UOAD secundam, illi dicuntur creditores chirographarij, qui neque privilegium inter personales creditores habent neque hypotheca aliqua sibi consuluerunt, neque a legibus indita erit, sed chirographo, hoc est nulla tantum personali obligatione nituntur l. si ventri 8. §. in bonis supra hoc tit. l. 1. tit. 14. p. 5. docent Straccha in tract. de mercatura titulo de decodis, vltima. p. n. 16. Fornerius l. selec. ca. 18. pater Molina tom. 2. de iustit. dispn. 576. Matien. in d. l. 7. tit. 16. lib. 5. compil. glo. 5. nu. 17. Hi ergo creditores, si ad bona communis debitoris venerint, neque ex tempore, neque ex causa, eorum debita estimantur, sed omnes potius vnum gradum efficiunt, & si bona non sufficient: prout a singulis admittuntur, probat Paulus in praesenti ibi, *et si eiusdem tituli sunt concurrunt, l. procuratores §. si plures & §. plane ff. de tributo. actio §. introduct in tit. l. quod cui eo l. si hominem 7. infra ff. depositi iuncta l. verum 12. §. fin. ff. de minor. d. l. 1. tit. 14. p. 5. vbi, *Si de los bienes del deudor no pudiefen ser pagadas las deudas deuen los partit segun la quantia, que deue auer, docent Ripa in praesenti num. 28. & 58. Baldus in l. pro debito nu. 1. C. de bonis autho. iudi. Molli. vbi sup. Straccha. d. n. 16. vbi ex Baldo huius rei ratio nem tradit, quia licitum fuit debitori per eum nullum creditorem, deterorem facere causam priorum, neque dominum, neque hypothecam neque privilegium habentium, elegans textus in l. 5. ex contrario ff. de separatio. prosequuntur Bald. & Straccha vbi su, Matien d. glo. 5. nu. 15.**

40 **V**etum huic receptae traditioni aduersatur difficultas textus in l. operis 29. ff. locati, vbi in operis duobus simul hoc est in solidum vel vt eodem tempore praerentur locatis priorem conductorem praerendum, euidenter Vlpianus docet. quod vti que admittendum

non esset, si in chirographarijs creditoribus concursus daretur. In hac difficultate, omnifera prima solutione glo. in d. l. in operis, duobus casibus distinguentur, prior quando quantitas debetur, alter quando operae in obligatione continentur in primo doctrina numerorum praecedenti tradita procedit, in secundodectisio textus in d. l. in operis, differimio ratio inter vtrumque casum, ex principijs iuris petenda est, nam cum quantitas est in obligatione cum partium praestationem recipiat, l. 2. §. 1. in principio ff. de verb. oblig. si ad eam plures creditores venerint, prior reliquis prior non est, sed inter omnes diuidetur, vt supra constitutum remaneat. Caeterum cum non quantitas, sed operae debentur, concursus creditorum non admittitur, sed potius temporis ratio habetur: quod ex incompatabilitate concursus eorumdem creditorum oritur, nam operae neque in solidum, & neque pro parte simul, pluribus praestari possunt. Vnde cum simul vnus artifex hic, & illic operari non valeat, nec eius opera commode inter concurrentes diuidi possit, l. in stipulationibus 54. §. operatum l. stipulationes non diuiduntur 71. ff. de verb. oblig. marito inter creditores temporis ratio habetur, & qui prior est tempore, praeretur d. l. in operis vbi post glossam docet Bart. num. 1. Cumanus in praesenti nu. 8. Ripa 55. Gomecius 2. var. c. 2. nu. 20.

41 **H**oc tamen solet limitari casu, quo artifex cepit operari secundo, tunc enim ratione traditionis, secundus praeretur, vt arguimento textus in l. quoties 15. C. de rei vindicta iuncta l. 2. ff. locati contra lationem, in eadem l. quoties nu. 3. res solunt Alex. consil. 122. volum. 4. Couar. 2. var. c. 19. nu. ff. Boni, vbi sup. Quod & in aduocato, qui a duobus salarium recipit, & vti que quia inter se tergant patrocini non potest, docet Ripa in praesenti n. 59. & in eo, qui bonis cessit, & rectoribus traditur, vt ex operis vnusquisque debitum recuperet iuxta l. 4. §. 5. tit. 15. lib. 5. recip. idem erit dicendum, nam & si debitorum personales sint, primus praefertendus erit, prosequuntur Auenada. Rodericus Suarez, & alij relati a Matien. in d. l. 4. n. 3. & haec de secunda parte.

42 **Q**UOAD TERTIAM, vbi de hypothecariorum natura erit agendum, scidum in primis, mulierem pro exigenda dote, non inter personales privilegiarios, vt tempore digitorum, sed ex nouis Imperatorum constitutionibus inter hypothecarios creditores connumerari. Verum vt perfecte, quae ad hanc actionem spectant, exponamus, de qua late Doctores, id l. 1. ff. solu. matr. vbi edictus Barbosa Ripa, in hac l. privilegia n. 47. Iafon Faber, & reliqui communiter in §. huc

hypotheccas

rat. in stitut. de actionibus Abbas, & Canonici in c. ex literis de pign. Costanus in tract. de dote c. 7. Negus. an. de pign. mem. 2. p. n. 94. Donel. in eodem tract. c. 12. Baldu. in l. iustitia. p. a. 210. Menes. in auct. Res que C. e. m. deleg. a. nu. 17. & alij passim infra referendi. Pralibanda est olim, pro recuperanda dote, nullam introductam fuisse actionem teste Gellio 4. no. 1. Atica. c. 3. Cui. 10. obserua. c. 1. cum matrimonium morte solum dissoluerentur, & superstitibus liberis materna bona ex successione causa applicaretur. Postea vero cum diuortia esse cepissent, quibus initium praestitit Carbilis vir nobilis, cui Runga cognomen fuit, qui anno vrbis condita 513. Marco Aquilio, & Publio Valerio consulibus, diuortium cum vxore fecit, quia liberi ex ea corporeis vicio non gignerentur, vt autor est Gellius vbi sup. notant Plutar. in vita Romu. Coua. in 4. 2. p. c. 7. 4. Barbo. in ru. 1. p. ff. solu. ma. introducta fuit actio rei vxoriae, vt constat ex Gessio sup. Carolo Sigonio de antiquo iure Roma. ca. 9. Oromano de dotalibus pag. penul. Costano eodem tract. c. 6. nu. 12. qua dissoluto matrimonio, mulieri contra maritum subueniebatur, l. i. cum sequentibus ff. solu. ma. l. vn. in princ. C. de rei vxoriae actio. Hec autem actio cum bonae fidei esset, l. sed & si 2. in fine. ff. solu. ma. si fuerat instituta de actio. executio eius varijs ex causis impediatur, praecipue si compensatio a marito mulieri dote non repeteretur, ob liberos scilicet, ob impensas, ob res donatas, ob amorem, ob diuortio & ob donationes l. rei iudicatae 10. §. heredi l. si constitante 25. §. si vxor l. in his rebus 66. §. 1. ff. solu. ma. l. quod dicitur 5. ff. de imper. in rebus. dote. fac. cui addas Fabr. i. cogit. c. 2. l. 1. C. rerum amo. l. vnica §. taceat C. de rei vxoriae act. Vlpianus in fragmen. versu. retentiones, vbi Cuiacius, Duarenus in d. l. diuortio & §. ob donationes. Verum cum insufficientes ex supra dictis causis praedicta rei vxoriae actio fuisset, ceperunt quae nubebant, a maritis in casum diuortij, dotes stipulari, teste Paulo lib. 2. sententia. tit. 22. versu. 2. vt sic minus compensationes admittentur, cum actio ex stipulatu stricti iuris sit l. quia tantandem 7. ff. de negot. gest. & in ea tantum veniat, quae verbis palam expressa sunt, l. quid quid 99. ff. de verb. obli. praeterquam si praetoria esset stipulatio l. si ambo 10. §. quoties versu. in stipulationibus ff. de compensa. vel si rerum amotarum nomine obijceretur l. 1. versu. igitur C. rerum amo. Sed licet per actionem ex stipulatu melius mulieribus conferretur, eum tamen, non aliter poteret, quam si solemniter fuisset interposita, teste Iulio Paulo vbi supra, & ob sexus

fragilitatem, mulieres, tempore datae dote aut stipulationes omittent, aut ex defectu formae, quae in ea debet interuenire, §. 1. in stitut. de verb. obli. inuitem eam interponerent. L. Iustinianus dotibus praecipua eam fingit, & ex ficta stipulatione non minus quam si solemniter fuisset interposita, actio nem ex ea pro exigenda dote concedit, rubrica, §. l. vn. in princ. C. de rei vxoriae act. vbi Accur. verbo subsequuta, docent Duarenus in d. §. ob donationes Corra. in l. qui liberos n. 84. ff. de ri. cup. Meno. l. 3. praes. 5. n. 4. Et licet haec stipulatio, in locum rei vxoriae subrogata eius naturam induat, l. si eum 10. §. qui iniuriarum ff. si quis cautio. & sic sit bona fidei, adhuc cessant in ea anni quae retentiones, d. l. vnica §. taceat, quia resp. tu retentionem actio haec stricti iuris est, & dumtaxat in dotali exactione, bona fidei indicatur, si fuerat instituta, de actionibus, vbi latissime Iason Faber, & ordinarij Corra. & Duar. vbi proxime.

¶ Ceterum haec actio, quae ex stipulatu, pro recuperanda dote mulieri competeat, personalis erat, & in maritum tantum dirigebatur l. Maritum 13. ff. solu. ma. §. ite si de dote instit. de actio. in d. §. omnium versu. 1. eod. & tantum inter personales privilegatos creditores praetoriarum praetentionis habebatur, dabimus 4. supra h. ti. l. asiduis 12. in principio C. qui potiores, & sic si, cum ex dotalibus hypothecarijs coeurreret, succedebat, ex regula l. eos C. eod. l. 9. tit. 3. p. 5. vnde cum asiduis esset pignori vltimus, iam ex propria contentiendum conuentione, l. i. cum sequentibus ff. C. de pign. qua ex dispositione legis l. 1. & per totum, & Cui quibus causis pig. vel hypo. tace. l. 25. cum sequit. 13. p. 5. asiduis etiam erat mulierum iudicium, dum deperditas dotes, coram Imperatoribus lugebant, & ab anterioribus maritorum creditoribus substantias earum, deventas affirmabant, vt Iust. exorditur in d. l. asiduis.

¶ Cui malo medicinam adhibere cupiens Imperator mulieribus tacitam hypothecam in rebus mariti concessit, in l. vn. §. & vt plenius C. de rei vxoriae actio. si fuerat, in situ. de actio. qua mediante omnibus privilegarijs personalibus praeferebatur l. procuratoris §. plane ff. de iuris actio. l. pro debito 6. C. de bo. iudic. iudi. pos. l. 9. vbi Greg. glo. 3. tit. 3. p. 5. docent doctores in d. l. iustibus Romanus in l. si constitante col. 1. ff. solu. ma. Ripa, in haec privilegia n. 4. Nouelus de dote §. p. priu. 37. Verum cum adhuc mulieribus non esset satis cautum, ob id, quod de praetentione circa hypothecarias actiones eis non erat prospectum, & in concursu anteriores mariti creditores hypothecarij, potiores ef-

sent

sent, ex regula legis fundum 4. cum similibus C. qui potiores idem Iustinianus privilegium eis concessit, quo mediante omnibus mariti creditoribus anterioribus praeferebatur d. l. asiduis versu. ad haec omnia, vbi Eum Barr. res. q. non sunt.

¶ Sed incidit serupulus non leuis, nam mulieribus citra anterioritatem, prosequi ante decisionem d. legis asiduis, per se factum, in similibus C. de iure doli. cuius decisio ante promulgata fuit quam haec l. asiduis, vt colligitur ex eius verbis ibi, alias duas constitutiones fecimus pro vobis mulieribus subuenientes, hanc quoque glo. vbi dicitur, dum expositio de l. constitutio legis vnica C. de rei vxoriae actio. §. l. vn. in rebus. 30. C. de iure doli. Praeterea videtur probatur ex serie eandem legem quoniam textus in d. l. in rebus, promulgata fuit anno tertio Imperij Iustiniani Consule Decio, textus in haec l. asiduis anno 5. eiusdem Imperij post consulatu Lampadij & 534. a nativitate Domini, vt constat ex Volfango in synphonia iuris pag. 902 col. 3. Costano de dotalibus c. 7. n. 11. Baldu. in l. iustitia. pag. 309. igitur si antea circa praetentionem mulieribus consilium erat per textum in d. l. in rebus vt constat ex eius verbis ibi, nomine creditorem mariti, iudicio tibi, hypothecam omnibus anteriorum praesidere, superflua redditur decisio d. l. asiduis, in qua praetentionis beneficium, mulieribus ita antea praetium referretur.

¶ Verum alijs expositionibus omisis, huic difficultati responderetur Iust. in d. l. in rebus praesulisse mulieres anterioribus mariti creditoribus, non generaliter, & in d. l. in rebus, sed solum in rebus, quas mulier, in dote mariti dedit, h. e. si consumptae essent, in reliquis nullatenus praeferebatur, vt constat ex sententia eiusdem l. in rebus. At in d. l. asiduis eas praesulisse omnibus creditoribus, siue res dotalis extren, siue non in quibuscumque rebus eiusdem mariti, vt recte adnotarunt, in d. l. in rebus Barr. n. 1. Ange. Bald. 5.

¶ Verum autem prerogativa haec praetentionis in respectu eorum, qui tacitam, an vero eorum, qui expressam hypothecam habent, & vixta quaestio est, & in qua ab ipsa iuris primordijs non inter interpretes tantum, verum etiam inter ipsos legum latore, magna est bellum, Et Bulgarus antiquus glossator, quem refert Accur. verbo licet, in d. l. asiduis, & verbo creditoribus, in §. fuerat instituta, de actio. existimavit, mulierem tacitis tantum, non vero expressis, praeferebam esse, pro qua sequentia faciunt.

¶ Primum, nam qui in iure reali prior est, reliquis praefertur, nisi contrarium in iure expressum sit, l. qui balneo 1. §. 1. Claudius 17. ff. qui potiores. At in habentibus expres-

mulieribus

49

50

51

52

sent non videtur ab hac regula recessum, ergo et standum est l. quoties 13. vbi Barr. notat, si quis cautio.

¶ Vltimus facit, nam & si lex, Tuum auxilium aliquid deneger, Memini tamen auferri ius proprium conuentione, quoniam l. si post mortem 10. §. si de contra tab. glo. in l. 1. C. si aduer. vbi dicitur, quod non est, quod ius quaestum ante prioribus creditoribus pro praetentione, collatur ex eo, quod postea maritus dote, l. accepto argumento legis filius 17. C. de pactis 17. de trans. 1. facit & si paratio mulieris, & si de qua in l. 1. C. de privilegio fidei iussus non praefertur anterioribus habentibus expressam hypothecam l. pignus §. ff. qui potiores. igitur neque mulier praefertur debet. Facit 1. vbi dicitur 29. C. de iure doli. ibi, vbi dicitur, si creditoribus vel ab alijs, qui non potiores iura legibus habere noscuntur.

¶ Deique pro hac parte expendi possunt iura in l. satis 4. C. in quibus cau. pig. taci. l. vtilitas C. de primipilo lib. 1. vbi primipilaris causa mulieri praefertur, hanc Bulgari sententiam defendunt Alex. Socinus, & alij relati & Ripa in l. 1. n. 3. supra hoc tit. & consuetudine receptam in Antiochia Siciliae inc. ex literis nu. 9. de pign. & disputando eam defendit Corra. in l. qui liberos a nu. 12. ff. de reu nupti. Pec. Greg. in l. vnica §. 1. p. 9. Donelus in tract. de pign. l. i. qui potiores col. pen. & in d. l. asiduis §. lib. 14. com. c. 7. vbi Oswald. in not. l. i. G. late Gom. in l. 50. Tauri nu. 39. Matien. in l. 7. tit. 16. lib. 4. cap. gl. 4. n. 4.

¶ Martinus autem ab eodem Accur. relatus vbi sup. in contraria fuit sententia, dum existimavit indistincte mulieres omnibus creditoribus esse praefereudas. In cuius confirmationem, facit d. l. asiduis ibi, pariora iura contra omnes mariti habere creditoribus licet anterioris fuit temporis privilegio dotali, ex quibus manifeste colligitur Iustinianum intertum volentis praeferre mulierem omnibus creditoribus hypothecam anteriore habentibus. 1. faciunt verba d. l. in principi ibi, asiduis additionibus, ex quibus deprehenditur, propter anteriores mariti creditores expressam hypothecam habentes d. l. asiduis factam fuisse, non propter eos, qui tacita habent, nam cum hi rari sint, propter eos non poterant mulieres ita asidue dotes perdere, & ob id quotidie deperditas dotes luge, & 3. faciunt rationes, quas Iustinianus constituit in versu. nec ad fragilitatem, & in versu. oportebat, & in versu. qui enim earum non misereatur, quae omnes cum militent equaliter respectu creditorum, expressas anteriores hypothecas habentium, erit etiam eis mulier praefereuda argumento legis illius 1. versu. cum

C

enim

ca. onerosa
secundum

110 qui potio. Bart. Paulus, & alij plures velati a
 111 Crome. l. rot. in .20. § 7. procedit, etiam si pri
 mus veniat ex causa lucrativa, secundum one
 rosa, nisi verque hypotheca habet primus
 secundus preferatur, quae ignoravit, qui
 contra ratio dicitur in l. 2. C. qui potio. §. C. ut
 in post. lega. Nec quod in contrarium alleg. Cuius
 de iur. confir. 3. p. c. 1. §. 19. obstat procedit
 quippe casu, quo donator adversus donata
 riu privilegio vacat de quo in l. diuus §. 9.
 ff. de re iur. quo etiam casu posteriores mari
 ti creditores mulieri preferuntur, propter si
 mile privilegium quod marito competit, ne ab
 uxore ultra quae facere potest conveniatur l.
 maritum §. 3. ff. sol. matr. §. vade tu reliqui
 112 ereditores possint debitoris in solidum conve
 nire, non vero mulier, vel donataria, non quia
 posteriores, sed quia solvuntur: preferuntur
 ut alias docet l. C. in l. 1. ff. qui potiores, ex
 quibus ampliata supradicta regula remanet.
 Ceterum limitatur in fisco, ut notasti la
 te sup. n. 74. §. Limitatur etiam in casu, qui
 113 conditio, solum occurrere, ut procedat quando
 licet utriusque creditoris hypotheca pre
 batur per testes, vel per scripturam publicam
 vel privatam. Secus vero est, quando de hypo
 theca prioris constat per scripturam privatam
 posterioris vero per publicam, nam tunc ad
 curandas fraudes, quae facile in scriptura pri
 vata in praedictum anterioris fieri possunt,
 secundus priori praefertur l. 1. C. qui potio. l.
 1. ff. de iur. p. §. Ripha. in l. 1. C. in pra. de iur. §.
 Barbo. in d. l. 1. §. p. n. 4. §. Sublimita 1. si prio
 ris hypotheca per testes probetur eum
 hypotheca, non minus per testes, quam per
 instrumenta probetur. l. 1. §. C. de fide, inst.
 Nec tunc obstat d. l. 1. §. d. l. 1. §. p. n. 1. an
 se dos testigos, quia sunt intelligende, quando
 testes non deponunt de hypotheca, & scriptu
 ra tenore, sed tantum coram eis facta fuisse.
 Anch. 1. quae. c. 1. §. 4. Greg. ind. l. 3. §. 1. gl. 3.
 114 Iosephus Lud. dec. 7. n. 13. §. Sublimita 2. qua
 do secundus creditor, prioris privatam scrip
 turam recognoscit, non cum tunc cesset fraus,
 prior posterior erit teste Couar. sup. neque con
 trarium alit. Accur. in d. l. 1. quia referendus
 est ad recognitionem debitoris teste Baldo.
 115 ibi n. 6. Ang. nu. finali. §. Sublimita 3. ca
 sa, quae scriptura privata anteriori credi
 toris licet in testimonio subscriptione notata,
 d. l. 1. §. d. l. 1. §. p. n. 4. §. p. n. 1. §. p. n. 1. §. p. n. 1.
 Sublimita: tunc si testes masculi fuerint, non
 feminae, & simul cum eis debitor scriptu
 ram subscripserit, & postea omnes in iudicio
 subscriptiones suas recognoverint: primus
 creditor, qui per se hanc scripturam habet, se
 cundo preferendus erit, prosequuntur Cou.
 & Regn. sup. Paz in praxi 4. p. 1. d. m. c. 1. n.
 3. ex quibus regula inter hypothecarios ere
 ditores tradita exornata remanet, costaque

qualiter satisfaciendum sit diffi. sup. n. 1. co
 tra Paulum, hic propositum ex l. si fundum §.
 C. qui potiores, quae dicitur prior in tempore
 posterior in iure esse debere, procedit, quippe
 in hypothecariis creditoribus non verum pri
 vilegium personarum, aut chirographarum
 de quibus Paulus hic absolute dicitur, §. 1. par.
 116 AD QVARTAM partem deveniendo, ve
 ad priorem sup. dicitur omni reddita, & ut in
 materia, ad qua peritote defatigantur, cla
 rissime, & sine molestia procedas, ut in ma
 tris causa venerit, vnde dicitur quod creditorum
 tractatur, & in qua varietate dicitur de qui
 bus mentione fecimus reperitur, res classet
 equi constitues. In prima defertur tot omnes
 qui in bonis debitoris hypothecam habent
 sine id expressum, tunc tamen in iure
 est, ut ex auditi sup. n. 10. §. 1. ubi dicitur am
 pliationibus de quibus vlt. n. 1. In se
 cunda connumerabis eos, qui privilegio habet
 quos creditores privilegatos appellamus,
 de quibus sup. n. 1. In tertia demum consti
 tues chirographarios, hoc est eos, qui per
 tualitatem actione nituntur, de quibus n. 79.
 Rursus observa quod si inter credito
 ritate aliquis, qui rem propria vindicavit, te
 que extat ex causa depositi, perlet eum
 concursus non detur nisi inter creditores,
 qui ad bona communis debitoris veniunt, si
 non §. 6. vers. praetor. D. de bonis aucto. re
 sua. & inter hos non connumeretur, quae
 suam petit, primo loco erit res sua ei resti
 da l. si ventri. §. 6. in bonis vers. si tamen §.
 hoc §. 1. His suppositis inter creditores potio
 est causa illius, qui in fundo debitoris aliquam
 imponit iuxta nota, sup. n. 14. Cui non est a
 similis primipilaris causa iuxta nota, sup. n.
 65. Post quae sequuntur creditores hypothecari
 in quibus observabis regulam trad. sup. n. 100.
 ea nimirum, ut qui prior fuerit tempore potio
 sit iure. Excipitur ab hac reg. mulier, quae
 re communi omnibus praefertur, ut constat
 ex trad. sup. n. 1. iure vero Regio tacitis §.
 tu, vide sup. n. 66. Excipitur fiscus, qui etiam
 citis praefertur in reb. post eius obligationem
 a debitoris acquiritis, vide sup. n. 80. Excipiu
 tur etiam a reg. reliqui, qui ius praelationis
 habent, ut colliges extraditis sup. n. 84. §. 1. &
 94. inter reliquos vero, quibus nulla praela
 tio est, cessat est regula statim erit. Post hypo
 thecarios sequuntur privilegarij, inter quos no
 ex tempore, sed ex causa erit privilegia
 estimada, observandaque regula a nobis sup. tra
 dita, n. 36. Tunc etiam in novissimo loco chiro
 grapharij erunt repone di, qui in tributu
 mittuntur iuxta reg. traditam sup. n. 39. Ex qui
 bus quis non videtur quae facile possit in nos
 tra materia sententia ordinari §. Cedat, & ven
 nam in Dei gloria, Beateq. Virginis, absq. gla
 be originis masculae Conceptae. Amen.